

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput III. Sanctus patitur a latronibus: servit in culina monasterii: vestem
accipit Eugubii: inservit leprosis: rediens Assisium, mendicando tres
reparat ecclesias, auditisque Evangelii verbis, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

A rustico Franciscum, priusquam inde discederet, ab episcopo donatum fuisse, constat ex S. Bonaventura in Vita num. 20; et Vidonem ipsius eximium adiutorem fautoremque deinceps semper fuisse, infra videbimus.

1 Hanc rerum omnium abdicationem, quæ velut fundamentum Ordinis Fratrum Minorum fuit, figendam credimus anno 1207. Ad Commentarium § 7.

CAPUT III.

Sanctus patitur a latronibus : servit in culina monasterii : vestem accipit Eugubii : inservit leprosis : rediens Assisium, mendicando tres reparat ecclesias, auditisque Evangelii verbis, durum magis assumit habitum.

VII.
A latronibus male multatur; servit in culina; veste donatur,

B
a
b
c
d
e
f
* an subtracta?

leprosis, a quibus adhorruerat, inservit, in pauperes jam olim largus.

C
h
i
k

Jam enim cum Semicentiis a pergeret, qui quondam clavatis b utebatur, et per quamdam sylvam laudes Domino lingua Francigena c decantaret, latrones super eum subito irruerunt. Quibus ferali animo eum, quis esset, interrogantibus, confidenter Vir Dei plena voce respondit, dicens: Præco sum magni Regis, quid ad vos? At illi percipientes eum, in defosso loco, pleno magnis nivibus, procerunt, dicentes: Jace, Rustice præco Dei. Ipse vero se huc atque illuc revolvens, nive a se discussa, illis recedentibus, de fovea exilivit; et magno exhilaratus gaudio, cæpit alta voce per nemora laudes Creatori omnium persolvere d. Tandem ad quoddam claustrum monachorum veniens, per plures dies in sola vili camisia garcio in coquina e existens, cupiebat vel de brodio f saturari. Verum, cum omni miseratione subiecta *, nullum posset vel vetustum acquirere indumentum, non motus ira, sed necessitate coactus, inde progrediens devenit ad Eugubii g civitatem, ubi a quodam olim amico ejus sibi tuniculam acquisivit. Post hæc a modico tempore jam elapso, cum Viri Dei ubique fama crebresceret, et nomen ejus divulgaretur in populis, Prior monasterii supradicti, quod factum fuerat in Virum Dei, recolens et intelligens, venit ad eum, ob reverentiam Salvatoris ab eo suppliciter pro se suisque veniam postulavit.

17 Deinde vero totius humilitatis sanctus Amator se transtulit ad leprosos, eratque cum eis, dilectissime serviens omnibus propter Deum, et lavans putredinem omnem ab eis, etiam sanie ulcerum extergebat, sicut ipse in testamento suo loquitur, dicens: Quia, cum essem in peccatis, nimis amarum mihi videbatur videre leprosos, et Dominus conduxit me inter illos, et feci misericordiam cum illis h. In tantum namque (ut dicebat) aliquando amara ei leprosozum visio existebat, ut, cum tempore vanitatis suæ per duo fere millia eminus ipsorum domos respiceret, nares suas manibus propriis obturaret. Sed, cum jam gratia et virtute Altissimi sancta et virilia inciperet cogitare, in seculari adhuc habitu constitutus leprosum unum obvium habuit die quadam, et semetipso fortior effectus, accessit et osculatus est eum i. Exinde quoque cæpit seipsum magis ac magis contemnere, quo usque misericordia Redemptoris ad perfectam stumet victoriam perveniret. Major quoque pauperum, in seculo manens et adhuc seculum sequens, erat adjutor, non habentibus porrigens mane misericordiam manum, et afflictis gerens compassionis affectum. Nam cum die una præter morem suum, quia curialissimus erat, cuidam pauperi, postulanti ab eo eleemosynam, exprobrasset, statim pœnitentia ductus cæpit ducere intra se magni vituperii magnique dedecoris, petenti pro nomine tanti Regis subtrahere postulata. Posuit deinde in corde suo nemini pro Deo a se petenti secundum posse de cætero aliquid denegare k, quod et diligentissime fecit et implevit, quo usque

totum omnino præbuit semetipsum, Euangelici consilii primitus executor, quam doctor, effectus. Qui petit (inquit) da ei, et volenti a te mutuari, ne avertaris l.

18 Primum itaque opus Franciscus aggreditur, liberatione sui de manu carnalis patris obtenta. Domum construit Deo, illamque non de novo facere tentat, sed veterem reparat, vetustam resarcit; non fundamentum evellit, sed super illud ædificat, prærogativam, licet ignorans, semper reservans Christo. Fundamentum enim nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus m. Cumque ad locum, in quo, sicut dictum est, ecclesia sancti Damiani antiquitus fuerat constructa, reversus foret, gratia ipsum Altissimi comitante, in brevi eam tempore reparavit n. Hic est locus ille beatus et sanctus, in quo gloriosa Religio et excellentissimus Ordo Pauperum dominarum et sanctarum virginum, a conversione B. Francisci fere sex annorum spatio jam clapso, per eundem beatum Virum felix exordium sumpsit o. In quo domina Clara, civitate Assisii oriunda, lapis pretiosissimus atque fortissimus, cæterorum superpositorum lapidum extitit fundamentum. Nam cum post initiationem Ordinis Fratrum dicta domina sancti Viri monitis ad eum conversa fuisset, multis extitit ad profectum, et innumeris ad exemplum, nobilis parentela, sed nobilior gratia; virgo carne, mente castissima; ætate juvenula, sed animo cana; constans proposito, et in divino amore ardentissima desiderio; sapientia prædita, et humilitate præcipua; Clara nomine, vita clarior, clarissima moribus p.

19 Super hanc quoque pretiosissimarum margaritarum nobilis structura surrexit, quarum laus non ex hominibus, sed ex Deo est, cum nec angusta meditatio eam cogitare sufficiat, nec brevis locus explicare. Præcipua namque ante omnia in eis viget virtus mutæ ac continuæ caritatis, quæ ita ipsarum in unum copulat voluntates, ut, cum quadraginta pariter alicubi commorentur, idem velle ac idem nolle unum in iis spiritum faciat de diversis. Secundo in unaquaque rutilat humilitatis gemma, quæ collata bona et de cælis habita sic conservat, ut virtutes cæteras mereatur. Tertio virginitatis et castitatis lilium sic respexit odore mirabili universas, ut terrenarum cogitationum oblitæ sola desiderarent caelestia meditari. Et tantus ex ipsius flagrantia in ipsarum cordibus æterni Sponsi amor exoritur, ut integritas sacræ affectionis omnem ab eis consuetudinem vitæ prioris excludat. Quarto sic omnes altissimæ paupertatis sunt titulo insignitæ, ut extremæ necessitati victus et vestitus vix, aut nunquam, satisfacere acquiescant.

20 Quinto vero sic abstinentiæ ac taciturnitatis adeptæ sunt gratiam singularem, ut ad cohibendum carnalem motum infraendam linguam q vim minime patiantur. Inde et quædam ipsarum ita sunt colloctionibus dissuetæ, ut, cum necessitas exigit, eas loqui, vix verba formare, prout expedit, recordentur. Sexto quippe in his omnibus virtute patientiæ tam mirabiliter adornantur, ut nulla tribulationum adversitas vel molestiarum injuria ipsarum frangat animum vel immutet. Septimo denique contemplationis summam taliter meruerunt, ut in ea discant omne, quod agendum eis, seu vitandum sit. Et feliciter noverunt mente Deo excedere, nocte ac die divinis laudibus et orationibus insistentes. Dignetur æternus Deus gratia sua secundum principium exitu concludere sanctiori. Et hæc ad præsens de virginibus Deo dicatis et devotissimis ancillis Christi dicta sufficiant, cum ipsarum vita mirifica et institutio gloriosa, quam a domino Papa Gregorio, tunc temporis Ostiensi episcopo, susceperunt r, proprium opus requirat et otium.

21 Interea Sanctus Dei, mutato habitu s, et prædicta ecclesia reparata, migravit ad locum alium juxta civitatem Assisii, in quo ecclesiam quamdam t, dirutam propemodum, reædificare inci-

AUCTORE
THOMACELAN.

l
VIII.
Reparat ecclesiam S. Damiani, ubi S. Claram

m

n

o

E

p

admisit ad novum Ordinem Pauperum dominarum.

F
cujus Ordinis elogium datur,

q

r

s

t

piens,

AUCTORE
THOMA CELAN.

IX.
Reficit aliam
ecclesiam, ac
tertiam B. M.
de Portiuncu-
la dictam.

II
III
IV

Audito quo-
dam Evange-
lii loco, vestem
mutat et nor-
mam vivendi.

* I. Qui

Y

B

Z

piens, a bono proposito non destitit, quo usque ad perfectum duceret universa. Inde vero ad alium se transtulit locum, qui Portiuncula nuncupatur, in quo ecclesia beatæ Matris Virginis Dei antiquitus constituta extiterat, sed deserta tunc a nemine intrabatur. Quam cum Dei Sanctus cerneret sic destructam, pietate commotus, quia devotione ferebat erga totius bonitatis Matrem, cepit ibidem assiduus commorari. Factum est autem, cum jam dictam ecclesiam reparasset, conversionis ejus annus tertius agebatur u. Quo in tempore quasi heremiticum ferme habitum, accinctus corrigia, et baculum manu portans, calceatis pedibus incedebat x.

22 Sed cum die quadam Euangelium, qualiter Dominus miserit discipulos suos ad prædicandum, in eadem ecclesia legeretur, et Sanctus Dei assistens ibidem verba Evangelica intellexisset, celebratis Missarum solemnibus, a sacerdote sibi exponi Euangelium suppliciter postulavit. Quod * cum ei cuncta enarrasset, audiens S. Franciscus, discipulos non debere aurum, sive argentum, vel pecuniam possidere, non peram, non sacculum, non panem, non virgam in via portare, non calceamenta, non duas tunicas habere; sed regnum Dei et poenitentiam prædicare y; continuo exultans in Spiritu Dei, Hoc est, inquit, quod volo: hoc est, quod quero: hæc totis medullis cordis facere concupisco. Festinat proinde Pater sanctus, superabundans gaudio, ad impletionem salutaris auditus. Nec moram patitur aliquam præterire, quin operari devotus incipiat, quod audivit. Solvit protinus calceamenta de pedibus, baculum deponit e manibus, et tunica una contentus, pro corrigia funiculum immutavit. Parat sibi ex tunc tunicam, crucis imaginem præferentem z, ut in ea pulset omnes dæmoniacas phantasias: parat asperrimam, ut carnem in ea crucifigat cum vitis et peccatis: parat denique pauperrimam et incultam, quæ a mundo nullatenus valeat concupisci. Cætera vero, quæ audierat, summa cum diligentia, summa cum reverentia facere gestiebat. Non enim fuerat Evangelii surdus auditor, sed laudabili memoriæ, quæ audierat, cuncta commendans, ad litteram diligenter implere curabat.

ANNOTATA.

a Semicintium hic accipiendum non est in sua propria significatione pro zona minus lata; sed pro vili ac brevi veste, quæ totum corpus tegi nequibat; quam ob rem ab auctore Vitæ secundæ Sanctus tunc seminudus fuisse dicitur.

b Clavatis supple vestimentis, qualia nimirum ditioris fortunæ primæque conditionis homines gestare solent.

c Amabat enim Gallicæ loqui, quamvis non satis calleret, ut alibi observavi.

d Eadem narrantur in Vita secunda et apud S. Bonaventuram.

e Id est, Servulus ad infima coquinæ obsequia deputatus.

f Brodium, italica Broda et Brodo, Latinis est carniæ elixarum jusculum.

g Eugubium, vernacule Gubbio, episcopalis civitas est ducatus Urbinatis in ditone Ecclesiæ, tredecim circiter milliariis Assisio distans Urbinum versus.

h Dignum hoc S. Francisco Testamentum dedi in Commentario prævio, ubi num. 622 verba a Celanensi hic allegata reperies.

i Vide hæc paulo latius exposita apud Tres Socios in Appendice num. 11, et apud S. Bonaventuram in Vita, item num. 11.

k Vide hæc quoque apud Tres Socios num. 5, sanctumque Bonaventuram, num. 7.

l Ex Matthæi cap. 3, v. 42.

m Ita loquitur auctor, ut indicet, restorationem ecclesiæ S. Damiani figuram quamdam fuisse instaurationis multorum bonorum operum in Ecclesia

Dei, quam effigies Crucifixi Francisco primario D mandaverat, atque ipse cum suis erat effecturus.

n Reparavit autem ex elemosynis, quas Assisii publice mendicans inter multorum sannas collegit, ac propriis humeris donatos lapides afferendo. Consule Tres Socios in Appendice num. 21.

o Adi Commentarium prævium § 7, num 278 et sequentibus, ubi Pauperum dominarum, quæ nunc Clarissæ vocantur, Ordinis initium ad annum 1212 cum aliis retuli.

p Colitur S. Clara die 12 Augusti, quo ejusdem gesta illustrata sunt in Opere nostro. Adi etiam, si lubet Commentarium prævium loco mox indicato.

q Lege in frænando linguam, vel, et frænandam linguam.

r Fuit hic Hugo vel Hugolinus, de quo ob intimam cum S. Francisco familiaritatem in Vitis sæpius recurrit mentio. De Regula Clarissis scripta loquar in Analactis.

s Hic lapsus memoria videtur Celanensis, si mutationem habitus inter utriusque ecclesiæ reparationem contigisse significet. Sanctus enim assumptam eremiticam vestem non deposuit, nisi postea, ut suo loco videbimus.

t Erat hæc ecclesia S. Petri, longius, quam prædicta S. Damiani, Assisio distans, ut docet S. Bonaventura in Vita danda num 25. Merito censuit Waddingus in Apparatu, hæc citius, quam priorem, ab eo reparatam fuisse, quia, crescente sancti Viri fama, augebantur elemosynæ, quas hunc in finem mendicabat.

u A prima scilicet illius conversione, quam anno 1206 contigisse credimus. Qua ratione tam exiguo tempore tres memoratas ecclesias reparasse credi possit, dixi in Commentario prævio num. 130.

x Sunt, qui velint, Sanctum tunc temporis Eremitam Ordinis S. Augustini fuisse, quod sane cum Vitis edendis nullo modo convenit.

y Hoc Evangelium fuisse ex Matthæi cap. 10, liquet ex S. Bonaventura. Contigerunt autem hæc secundum chronotaxim nostram anno Christi 1209, ac forte die 24 Februarii. Lege Commentarium prævium num. 151 et sequentibus.

z Habitus ille Crucis imaginem prætulisse dicitur; quia suprema illius pars, qua caput tegebatur, sive caputium, satis eminebat supra humeros, ut crucis apicem, manicæ vero, ul transversum stipitem quoquo modo referre possent. Adi Commentarium prævium num. 176 et sequentibus, ubi de S. Francisci habitu plura reperies.

CAPUT IV.

Sanctus poenitentiam prædicare incipit: F primorum sociorum accessus: monita eis data: aliorum accessus, quo universi fiunt numero duodecim.

E xinde cum magno fervore spiritus et gaudio mentis cepit omnibus poenitentiam prædicare, verbo simplici, sed corde magnifico ædificans audientes. Erat verbum ejus velut ignis ardens, penetrans intima cordium. Et omnium mentes admiratione replebat. Totus alter videbatur, quam fuerat, et cælum intuens, dedignabatur respicere terram. Et mirum est dictu certe, quia cepit ibi primitus prædicare, ubi, cum adhuc esset infantulus, didicerat legere; in quo etiam loco honorifice sepultus est a. Primum ut felix initium consummatio commendaret: ubi didicit, ibi et docuit; et ubi cepit, ibi feliciter consummavit. In omni prædicatione sua, priusquam convenientibus proponeret verbum Dei, pacem imprecabatur, dicens: Dominus det vobis pacem: hanc viris et mulieribus, hanc et obviantibus semper devotissime nuntiabat. Propterea multi, qui oderant pacem pariter et salutem, Domino cooperante, pacem amplectati sunt toto corde, facti et ipsi filii pacis et æmuli salutis æternæ.

x.
Prædicat cum magno fructu . discipulos colligit.

a